

עורך: עידו בסוק

מערכת: אורה מלול, אורה רינגל, זרבה הרפז,

אסתר לסטני, שולמית אורן,

מיקי לאטי, רות דה-יוהאנס

דפי הדרכה
למורי האולפנים

סיביראים

גידיון נא אדר השיג - תאריך 1993

באותה הדגשה כבעבר. אך המורה ימצא כאן כר לאיזכור מאורעות היסטוריים המקרינים גם על ההווה.

פורים, לעומת זאת, הוא תג ששמר בעיקרו על מתכונתו המסורתית, אך עבר עם השנים, בגולה ובא"י המתחדשת, גילגולים ושיפוצים. רקעו ההיסטורי אינו ודאי: יש הטוענים שהאירועים המתוארים במגילת אסתר, הנחשבים כיסוד החג, אכן אירעו בצורה זו או אחרת בשנות שלטונו של קסרקסס (אחשוורוש) הראשון, שליט האימפריה הפרסית בשנים 485-465 לפנה"ס, ויש הטוענים שאין כאן אלא אגדה, שלה שורשים בתרבות הבבלית (אישתר ומרדוך הם שמות אלילים במיתוס הבבלי). יש הקושרים את מקור החג דווקא בניצחון יהודה המכבי על שר-הצבא הסורי ניקנור ('יום ניקנור' מצוין עד היום ב"ג באדר). מכל מקום, החג מילא עם השנים צורך אנושי עמוק: 'להתפרק', לפרוע סדרים, לשנות, ולו לרגעים, את המציאות החברתית והאנושית הרגילה. צורך זה מתבטא ב'חובת' השתייה של משקה משכר ('והשתייה כרת'), חייב אנוש לבסומו עד דלא ידע בין 'ארור המן' ל'ברוך מרדכי', שמאוד לא הייתה רגילה בחברה היהודית, במשחקי תיאטרון על נושא תנייכי ('פורים שפיל') ומקבילותיו בתרבות יהודי ספרד, שאף הם אינם תופעה שגרתית ביהדות, במדרשים פארוזיים על התנ"ך והתלמוד ('ספר חבקוק הנביא'), וביישוב היהודי-ציוני בארץ - במנהגי תחפושות ובתהלוכת העדלאידע.

מבחינת העבודה באולפן: לפורים מקדישים 6-8 שעות, בין השאר כדי לאפשר התוודעות למגילת העיסוק בהג יכול לכלול הכרת רקעו ההיסטורי (האימפריה הפרסית ואופי החיים בה - בפורים, מזל האימפריה ההלניסטית-היוונית'

סמך הקבלה מסוימת בין התוכן המסורתי לבין התוכן החדש שהתבקש על ידי החיים החדשים במדינת ישראל הריבונית וביישוב בארץ שהוזה לה בסיס.

י"א באדר הוא תאריך 'חדש', ומהווה ביטוי לניסיונות הציונות המורדנית ליצור לה מועדים משלה, המבוססים על ערכיה: התיישבות חקלאית (גם במקומות נידחים וקשים), הגנה בכוח הנשק על חייהם ורכושם של יהודים ונכונות להקרבת הנפש על עיצוב גבולות 'המדינה שבדרך'. את גיבורה מצאה לה הציונות החדשה ביוסף טרומפלדור (1880-1920), שמבית מתבולל כמעט ומעולם רחוק מיהדות מצא את דרכו אל נתיבי ההגשמה המרכזיים של הציונות (עבודה במגדל וברגניה, השתתפות במלחמת העולם הראשונה לצד הבריטים כרי לקצור אחר-כך פירות מדיניים למען היישוב בארץ - 'גדוד נהגי הפרדות', אירגון תנועת 'החלוץ' ברוסיה ויזום הסתדרות העובדים, ולבסוף התיישבות באצבע הגליל' ששייכותה לארץ ישראל המנדטורית עדיין לא הוכרעה אז). הן תנועת העבודה והן הרוויזיוניסטים נתלו בטרומפלדור כגיבור ומורה-דרך - עדות לכך ניתן למצוא, בין השאר, בעבודה שגדוד העבודה' המפורסם של העלייה השלישית קרוי זה על-שם טרומפלדור, ומצר שני קרויה הייתה על שמו תנועת הנוער של הרוויזיוניסטים - בית"ר. אמנם בשנים האחרונות אין מציינים עוד את י"א באדר

פתיה

זיכרון ושמחה

בגיליון זה אנו עוסקים במועדי חודש אדר, וכפרט בשני המרכזיים שבהם: י"א באדר, יום נפילתם של יוסף טרומפלדור וחבריו בתל-חי, ובפורים, הנחוג ב"ד באדר (אך במקומות מסוימים, בערים מוקפות חומה מימי יהושע בן-נון, בט"ו בחודש זה). למעשה, קודם לשני מועדים אלה תאריך נוסף: ז' באדר, הנחשב, על-פי המסורת, ליום מותו (והולדתו) של משה רבנו, ועקב זאת הפך, מאז שקמה מדינת ישראל, ליום הזיכרון לחללי צה"ל שמקום קבורתם לא נודע.

למורה יש כאן מקום להראות לתלמידים שלוש דוגמאות שונות כיצד עם יוצר תרבות במהלך השנים, מחדש את תוכנם או את פניהם של מועדים שנתקדשו ואף יוצר כמו ידיו מועדים חדשים. על סמך הנאמר בתורה על משה רבנו, שעלה למות על הר נבו ומקום קבורתו לא נודע (דברים ל"ד, 6; המאמץ לאתר את מקומו המדויק של הר נבו מפרנס גיאוגרפים עד היום), נקבע יום זיכרון מיוחד, בנבדל מיום הזיכרון הכללי לחללי צה"ל, לחללי מערכות ישראל שאין יודעים את מקום קבורתם או לעיתים אף את נסיבות מותם המדויקות (אנשי 'המוסד', אנשי צוללות חיל הים וחיליים נעדרים אחרים). זוהי דוגמה ליציקת תוכן חדש בתאריך מסורתי, על

- בחנוכה, וממלכת מצרים - בפסח), ביטויים הקשורים בו, מנהגים מקובלים ושמות עצם הקשורים לקיום מנהגים אלה (תענית אסתר, קריאת מגילה, רעשן, אווני-המן, משלוח מנות, מסכה), שירים שונים ('אני פורים', 'שושנת יעקוב'), משחקים המשחזרים את מה שנלמד על הדג או בנויים בדוחו.

בארנו

י"א אדר

ציון י"א באדר (יום טרומפלדור*) בכיתה מהווה, כפי שצוין בהקדמה, הודמנות להכיר פרק חשוב ומרתק בהיסטוריה של ההתיישבות בארץ בעת החדשה, ולא פחות מכך - הודמנות להתודע אל התגבשותה של המערכת הפוליטית בארץ (שהייתה מעורבת עמוקות בפרשת תל-חי) ואל נפתולי האידיאולוגיה שלה.

המורה יוכל להתחיל את העיסוק בי"א באדר בהזכרת כמה פרטים החשובים כמסגרת להבנת האירועי מלחמת העולם הראשונה שהביאה קץ לשלטון האימפריה העות'מאנית בארץ; המאבק בין צרפת ובריטניה על השלטון במזרח התיכון. מאבק שהביא לחתימת חוזה סייקס-פיקו (1916). לפי ההסכם, הייתה אצבע תגליל אמורה להיות תחת שלטון צרפתי (יחד עם הלבנון). על רקע אי-יציבות באזור זה, מאבק של הדרוזים והמנואלים (השיעים) בצרפתים, יום אירגון 'השומר', אירגון ההגנה שהיה קשור בתנועת העבודה, את ההתיישבות בכפר-גלעדי, המארה ותל-חי.

את הסיפור על הגנת תל-חי (טרומפלדור עצמו שדה בתל-חי מסוף דצמבר 1919 עד ה-1.3.1920, יום מותו, שחל באותה שנה בי"א

* ראו החוברת י"א באדר - מדרוך למורה, מאת אפרים שך, וכן פרקי קריאה בתולדות העם והארץ - אישים, בעריכת נירה שניאן, עמ' 77-83.

אדר) ומשמעותה ליישוב באותה תקופה אפשר להעלות בכיתה בכמה צורות:

א) ניתן להסתמך על החומר שבחוברת אישים. לחלק את הכיתה לקבוצות ולהטיל על כל קבוצה קריאת קטע אחר מהפרק על טרומפלדור. קבוצה אחת תקבל על עצמה לעסוק בפרטים הביוגרפיים של האיש (נולד ב... עלה לארץ ב...); קבוצה אחרת תיקח על עצמה לאתר ציטוטים מרביו המופיעים בפרק. קבוצה שלישית תאסוף מהפרק פרטים על הרקע הפוליטי וההיסטורי של פרשת תל-חי, וקבוצה רביעית תעסוק באירועי הקרב האחרון על תל-חי. אחר-כך ייפגשו ארבע הקבוצות וינסו להרכיב את כלל הדיבטים למכלול.

אפשרות אחרת: לתת לכיתה את כל הפרק לקריאה, ולבקש מכל קבוצה לסמן את המשפטים השייכים להיבט שבו היא אמרה לעסוק.

ב) אפשר להביא לכיתה ציטוטים של דברי נציגי המפלגות והורמים השונים ביישוב על הצורך או אי-הצורך להיאחו בתל-חי, למרות הסכנה הרבה שארבה לקומץ האנשים שהתיישבו בה, ולבקש מהתלמידים לסכם בכמה משפטים את המסר של כל צד. * אנשי תנועת העבודה (בעיקר מפלגת 'אחדות העבודה' ונציגיה: דוד בן גוריון, יצחק טבנקין) סברו שא"ת המקום אין עובים, כי על הבנוי אין מוותרים. בעיניהם, התיישבות ועבודת אדמה היו דרך של מלחמה מוסרית, המראה את יתרון הא'ת' על ה'ח'רב'. זאב ז'בוטינסקי, שאמנם לא ייסד עדיין את התנועה הרוזוויניסטית אך את עיקרי רעיונותיו כבר גיבש אז, טען שאין טעם למלחמה אבודה של קומץ אנשים יחפים ודלי-נשק. צריך להסתמך על כוח צבאי מאורגן וחזקי. הינה כמה ציטוטים מן הוויכוח שנערך בד' אדר תר"ף ביועד הזמני* (מעין 'ממשלה זמנית' של היישוב היהודי בארץ):

בן-גוריון: על השאלה הזאת [אם לעזוב את יישובי אצבע הגליל] לא יחליט הוועד הזמני ולא ועד הצירים [נציגות ההסתדרות הציונית בארץ]. היישוב עצמו יחליט... אומרים: זוהי שאלה דיפלומאטית, שאלת יחסים עם ערבים. השאלה אינה דיפלומאטית, גם לא ערבית, זוהי רק שאלה ציונית בלבד. כי לא היישוב הקטן הנמצא שם עכשיו, אלא כל הגליל העליון עומד בסכנה שיאבד לעם היהודי.

ז'בוטינסקי: חושב אני, שכל אלה הנמצאים באזור הצרפתי [הקבוצים תל-חי, חמארה וכפר-גלעדי והמושבה טטולה] צריכים לשוב לא"י...

* הציטוטים להלן מבוססים על זיכרונות דוד בן-גוריון, א, עמ' 126-137.

עשיתי פה חשבון קטן בכמה צריכה לעלות לנו ההגנה, כי אנשים בלי נשק אי-אפשר להחזיק, ולקנות נשק יעלה בהרבה מאוד... אנחנו דורשים כל הזמן כי ממשלת בריטניה תהיה על כל הארץ, ואם אנחנו בעצמנו נרצה לעמוד ולהגן על המקומות האלה, לא ייצא מזה כלום.

פורים

הוראת המגילה

כחכנה לעיסוק בפורים בכלל, ובמגילה בפרט, כדאי לקשט קצת את הכיתה בתמונות וסמלים הקשורים בהג, בכרזות עם פסוקים וביטויים ממגילת אסתר, במסכות.

אפשר להתחיל את הוראת הנושא בשאלה לתלמידים: מה הם יודעים על החג? להסביר את מקור המלה פורים (מ'להפיל פור' - גורל). אם יש חוברות על פורים בשפת-האם של התלמידים, קריאתן תוכל לשמש הכנה טובה לטיפול בנושא בכיתה (על סרט הוידאו 'אסתר', עם דיבוב ברוסית ובשפות אחרות, ראו להלן). אפשר להסביר לתלמידים שפורים הוא חג עתיק מאוד, מן התקופה שלאחר חורבן הבית הראשון, והוא עוסק בגולה היהודית בפרס (המאה החמישית לפנה"ס). רצוי להראות לתלמידים ספר תנ"ך ולהצביע על מגילת אסתר שבו.

בכיתת מתחילים (עד חודש וחצי לימודים באולפן) אפשר לספר את סיפור המגילה בקיצור. תוך שימוש באוצר המלים המומלץ בחוברת פורים מאת אפרים שך.

בכיתת בינוניים (עד שלושה וחצי חודשים), אפשר לשכתב את סיפור המגילה כך: אחרי שמדברים בקצרה על הרקע ההיסטורי, אפשר להתחיל בהזכרת הדמויות ('גיבורי' המגילה) ולהסביר מה היה טיבן: אחשוודוש - מלך של פרס; ושתי - מלכה של פרס; המן - שר בארמון המלך, איש רשע, רצה להשמיד את היהודים; מדכי - יהודי חכם, עבד בארמון המלך; אסתר - יהודייה צעירה, יפה ונבונה.

תוך כדי כתיבה על הלוח, המורה יסביר את המלים החדשות לתלמידים, ואחר-כך יחלק ביניהם דף מצולם ועליו השיכתוב של סיפור המגילה.

במגילת אסתר מספרים על היהודים בפרס ועל המן הרשע.

המן רצה להשמיד (להרוג) את העם היהודי.

מרדכי היהודי עבד בארשון של המלך, והוא הביא את אסתר אל אחשוורוש, מלך פרס. אסתר התחננה עם אחשוורוש.

אסתר המלכה שמעה מה המן רוצה לעשות ליהודים. היא עשתה משתה (סעודה, ארוחה) גדולה. במשתה היא סיפרה למלך מה המן רוצה לעשות ליהודים.

המלך אחשוורוש כעס מאוד, ואמר שצריך לתלות את המן על עץ גבוה.

ככה הצילה אסתר היהודייה את כל היהודים בפרס, וליהודים הייתה שמחה גדולה. כולם התחפשו ועשו קרבנבל ברחובות שושן הבירה.

מאז ועד היום, חוגגים את חג הפורים בידי כבודש ארץ.

שלבי העבודה: (I) המורה יקרא בקול את הטקסט. בשלב זה, התלמידים אמורים להבין אותו רק באופן כללי. (II) המורה יקנה מלים חדשות תוך העלאתן בהקשרים מתאימים: להשמיד, להתחפש, לכעוס, לתלות, להציל, לחגוג, משתה. (III) המורה ישלים בעל-פה את פרטי הסיפור, לפי הצורך; (IV) קריאה נוספת של הטקסט; (V) התלמידים יעבדו בקבוצות לפי שאלות שייתן המורה (כל קבוצה תבחר לענות על שאלות שמעניינות אותה): איפה קרה הסיפור של מגילת אסתר: בארץ ישראל או בגולה? מה המן רצה לעשות ליהודים בפרס? וכו'.

בכיתת מתקדמים (עד 5 חודשי לימוד, סמוך לסיום אולפן א): אפשר לקרוא קטעים או פסוקים ממגילת אסתר בנוסחם המקורי, ואחר-כך לדון במשמעויותיהם.

יש המציעים לדון במגילת אסתר מנקודת ראות פמיניסטית, משהו בסיגנון 'אסתר המיניסטר': אך בנתה אסתר, במחשבה תחילה, את מפלתו של המן ואת הצלת היהודים? אפשר לעשות זאת כך:

שלב א: (אסתר אומרת למרדכי): 'לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן' (ד, 16). מלבד עניין הצום והתפילה, מה משיגה אסתר בכך שהיא מכנסת את כל היהודים? (אפשרות יותר טובה להגן על עצמם, הבלטת עצמם במין הפגנה).

שלב ב: גם אני ונערותיי אצום כן ובכנ אבוא אל המלך אשר לא כדת' (שם, שם); וכן: 'ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמוד בחצר בית המלך הפנימית נוכח בית המלך' (ה, 1). - אך נראתה אסתר אחרי שלושה ימי צום, ואיך עשוי היה הרבר להשפיע על המלך? ('אסתר

ורקרת הייתה', בלשון התלמוד...). מלותיו של המלך בראותו אותה: 'מה לך, אסתר המלכה?' (ה, 3) עשויות לסייע לנו לענות על שאלה זו.

שלב ג: אסתר לא מספרת למלך על מצוקתה, אלא מומינה אותו ואת המן למשתה (ה, 4). בכך היא מעוררת את סקרנותו, אבל גם את חשדו: מדוע היא מומינה את המן? (אולי מעוררת את 'קנאתו הגברית' של אחשוורוש, מעלה חשד שהמן פגע בה אישית).

כאשר היא חוזרת ומומינה את השניים למשתה ביום הבא (ה, 7-8), אין פלא ש'בלילה ההוא נדרה שנת המלך' (ו, 1). וכשהוא מבקש מהמן לייצץ לו 'מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו', מתאמתים חשדותיו לגבי כוונתיו של רבן (כדאי לשים לב כמה פעמים חוזר השורש מלך בדברי המן, ו, 7-9). שלב ד: רק עתה, אסתר מפנה אצבע מאשימה אל המן, והמלך, שהיו לו די סיבות לחשוד בהמן ולחשוש ממנו, מגיב כצפוי, מה גם שהרבונה מגיע ברגע המתאים לספר על העץ שהכין המן למרדכי 'אשר דיבר טוב על המלך' (ז, 9).

את הדרמאטיות המתוכננת של מגילת אסתר אפשר להמחיש גם על ידי חילוף קטעים של דיאלוגים מרכזיים מן המגילה, וקריאתם בכיתה (לאחר עיבוד קל) כמעין מחזה קצר בעל שלוש מערכות. במערכה הראשונה, שיחה בין המלך לאסתר:

המלך: מה לך, אסתר? מה בקשתך? אמרי לי ואתן לך עד חצי המלכות.

אסתר: אם על המלך טוב, יבוא המלך עם המן אל המשתה אשר אעשה לו.

במערכה השנייה (המשתה הראשון):

המלך: מה בקשתך, אסתר? אעשה את בקשתך עד חצי המלכות.

אסתר: אם מצאתי חן בעיניך, יבוא המלך עם המן אל המשתה שאעשה מחר.

מערכה שלישית (המשתה השני, שבו אסתר מבקשת עזרה):

המלך: מה שאלתך? מה בקשתך? אעשה כבקשתך, עד חצי המלכות.

אסתר: אם מצאתי חן בעיניך ואם על המלך טוב, תינתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי. נמכרנו אני ועמי - להרוג, להשמיד ולאבד.

המלך: מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו ליבו לעשות כן?

אסתר: איש צר ואויב, המן הרע הזה.

דרך אחרת לקרוא את המגילה: לקרוא קטעים נבחרים, שבהם מופיעים פסוקים וביטויים

המשמשים עד היום בלשון:

למגדול ועד קטון, כיד המלך, והשתייה כדת - אין אונס, לעשות כרצון איש ואיש, כטוב לב המלך ביין, וחמתו בערה בו, אם על המלך טוב, וכל הנשים יתנו יקר לבעליהן, מרינה ומרינה ככתבה/ עם ועם כלשונו, להיות כל איש שורר בביתו ומדבר כלשונו עמו, כשוך חמת המלך, לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה, ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה, אם על המלך טוב, כטוב בעיניך, והעיר שושן נבוכה, אחת דתו להמית, וכאשר אבדתי - אבדתי, עד חצי המלכות ויותן לך, אם על המלך טוב, מה שאלתך ומה בקשתך - עד חצי המלכות ותיעש, אם מצאתי חן בעיני המלך, ויצא שמח וטוב לב, ויימלא על [...]. חומה, וכל זה אינו שווה לי, בלילה ההוא נדרה שנת המלך, מה לעשות לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, אבל וחפוי ראש, מי הוא זה ואיזה הוא, איש צר ואויב, וחמת המלך שככה, כטוב בעיניכם, ונחתום בטבעת המלך, והרת ניתנה בשושן הבירה, והעיר שושן צהלה ושמחה, ליהודים הייתה אורה ושמחה וששון ויקר, ונהפוך הוא, וכביזה לא שלחו את ידם.

אחרי שהמורה יקרא קטעים ויסביר את צירופי הלשון שבהם, יבקש מן התלמידים לשחזר בעבודה בקבוצות, את סיפור המגילה תוך שיבוץ הביטויים שהביא אפשר לעשות תחרות בין הקבוצות ולראות מי הצליחה לשכץ את מרב הפסוקים במקומות המתאימים.

בשלב שלאחר מכן, המורה יוכל לבקש מן הלומדים לכתוב סיפור אחר (על עניין הקשור בתקופתנו), תוך שיבוץ מספר רב ככל האפשר של הביטויים שלמדו.

המורה יכול להדגיש פסוקים מיוחדים, המבטאים את בעיית קיום היהודים כמיעוט בארץ זרה ואת היחס המסתייג והרו-ערכי של הרוב כלפיהם. פסוקים אלה לא איבדו כמעט את האקטואליות שבהם (מצד אחד, עוינות כלפי היהודים בשל שונותם ומזימות הכחדה בשל חולשתם ופיזורם, ומצד שני - העצמת יתר, לעיתים דמיונית, של כוחם ותושייתם, בעיני העמים האחרים).

'ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך, ודתיהם שונות מכל עם, ואת דתי המלך אינם עושים, ולמלך אין שווה להניחם' (ד, 8). לעומת

'אם מורע היהודים מרדכי אשר החילות לנפול לפניו, לא תוכל לו, כי נפול תיפול לפניו' (ו, 13).

עברית בתהפושת

לפורים כדאי להביא קטעים משעשעים לקריאה הבעיה: הומור בשפה זרה קשה להבנה. בספרו של דן בן-אמוץ, איך לעשות מה (הוצאת עמיקם, תשכ"ג), מצאנו דיאלוג בשם 'הילד הראשון'. הממחיש משהו מן המאמצים 'לברוא' את העברית החדשה ולהופכה לשפת יום-יום. הוא עשוי להצחיק את תלמידיו בשל המלים הרוסיות המתערבכות בשפתם של הדוברים בו.

הינה קטע ממנו:

טניה (נכנסת עם שלום לך, אישי. הינה הבאתי לך את פת הצהריים.
זיאמה: שלום לך, חמדת לבבי. מה שמחתי לראותך בצוהריים. ומה הוא אשר הבאת לי היום בסיר-המעלות [סירים המסודרים בקומות זה מעל זה] (פוחח) האח, בורשטו
טניה: לא, כי 'חמיצת סלק' ייקרא בלשוננו. 'בורשט' אטו פו-רוסקי. פויבריסקי נאדה סקזאטי: 'חמיצת סלק' (מתיישיבים).
זיאמה: ניחא, יאה הבורשט חמיצת. הוו וקוטלייטיס עם בולבוסיס מעוכיס. הלא זהו שאהבה נפשי.

טניה: בעלי ואדוני, סוד באזונך חפצתי לגלות. זיאמה: גלי, גלי, גלי כי שומע אנוכי.
טניה: זה... שלושה ירחים ש... אני...

זיאמה: נוו (טניה לוחשת באוזנו) האם אוזני שמעו נכוחה... בן עברי ראשון בעירנו העברית הראשונה. השמעו אוזניך את אשר שפתיך לחשוו גוזלי שליו דושה-מאיהו מאמינקה דרגאיהו חמדה שלי... בן עליי להודיע על כך חיש מהר לוועד הלאומי ביודושים למען יידעו ויודיעו לקונגרס הציוני בבאזל.

ביבליוגראפיה

מגילת אסתר - ספרון מנוקד בעברית קלה, עובד על ידי מרגלית ארודי, משרד החינוך והתרבות, ירושלים תשכ"ד; פרקים ממגילת אסתר - ערכה מיכל הגיתי, משרד החינוך, ירושלים תשל"ד; חג פורים - מאת אפרים שך, משרד החינוך, האגף לחינוך מבוגרים; חג ומועד - מאת רבקה צדיק, הוצאת ספרים קרני, תל אביב תשל" (1970).

© כל הזכויות שמורות

לאגף לחינוך מבוגרים, משרד החינוך והתרבות

הוצאת לאור: מחלקת הפירסומים,

משרד החינוך והתרבות

עיצוב: רוזיטל תורן

סדר ודפוס: פלס

(ושתי), תא זיו (ויזתא), שזר (זרש), גב תן (בגנתן).

משנים הקשורים בפורים התערבבו: מצא/מצאי את הסדר הנכון:

מנוחת שלום (משלוח מנות), מר יפו (פורים), נשער (רעשן), בירה שושנה (שושן הבירה), ידע שלא עד (עד שלא ידע), ים פחם שור (פורים שמח), זו אני הנם (אוזני המן), שת פו תח (תחפושת), סתר אם גילת (מגילת אסתר).

מי אני?

הג בישראל, חג של שמחה (פורים), עוגה מיוחדת (אוזני המן), מתנות של אוכל (משלוח מנות), ספר מהתנ"ך שיש לו קשר לפורים (מגילת אסתר), צעצוע שעושה רעש (רעשן), תלבושת לפורים (תחפושת), שמים אותה על הפנים בשביל להסתתר (מסכה).

משחקי תחפושות

לתת לתלמידים דמות, ולבקש מהם לתאר את הלוש והאיפיונים שלה: אחות כבית-חולים - לובשת בגדים לבנים, עוזרת לאנשים חולים...

לבקש מתלמיד לצאת מהכיתה לכמה רגעים. הכיתה מחליטה על דמות מסוימת. כשהתלמיד חוזר, כל אחד מהתלמידים מתאר לו במשפט את הדמות, והתלמיד שיצא צריך לגלות מיהו הדמות. וריאציה נוספת על משחק זה: תלמיד בוחר לו תמונה ובה דמות, ואינו מראה את התמונה לתלמידים. הוא מתאר אותה באוזניהם, ועליהם לגלות מיהו הדמות.

כדי להמחיש לתלמידים את טיבו של החג ואת משמעותה של תחפושת, אפשר לבקש מהם 'לפנטז' בכתב איזו מין תחפושת היו בוחרים לפורים. המורה יאסוף את הרפים, יקרא את תיאור התחפושת, מבלי לנקוב בשם הכותב, ויבקש מן התלמידים לנסות לזהות מי מעוניין בתחפושת כזו. אפשר להביא מסכות לתלמיד, לבקש מהתלמידים לבחור להם מה שהם מעוניינים בו, ואז לשאול כל תלמיד: מה הרגשת עם המסכה? מה 'השתנה' אצלך כשלבשת אותה?

משחקים נוספים ברוח החג: 'זנהפוך הוא' - למצוא את הניגוד של מלה (שחור - לבן, גדול - קטן וכו'); 'מלים מסתרות' - לתת לתלמידים מלה ארוכה ולבקש מהם למצוא את המלים המסתרות בה (למשל, מלה או מלים 'המסתירות' אברי גוף)...

ניתן לשאול את הלומדים: מה דעתכם על השקפות אלה על היהודים? האם תוכלו להביא דוגמאות מן ההיסטוריה ומן ההווה ליחס כזה כלפיהם? (עד היום מסבירים את יחסם של מנהיגי מדינות שונות, ושל ציבורים שונים - גם בארצות נאורות, כלפי מדינת ישראל, כנובע מאמונה בכוחם העצום של היהודים כמו 'ש'שולטים' בעולם, בעלי כוח מניפולציה ויכולת כספית - הרבה מעבר לאמת העוברתית).

קלטת וידיאו 'אסתר'

בסדרת 'גשר', הדוברת בשפות שונות (גם ברוסית), יצאה קלטת וידיאו מעניינת על אסתר וסיפור המגילה. כמקובל על יוצרי סדרה זו, הם מרבים למתוח הקבלות בין המסופר בתנ"ך לבין ההיסטוריה היהודית בכלל - עד היום.

אנו מציעים לצפות עם התלמידים בקלטת בדרך זו: לחלק את הכיתה לארבע קבוצות. על כל קבוצה מוטל להתמקד בהיבט אחר העולה מן הקלטת. בתום הצפייה, על כל קבוצה למסור את ממצאיה. המורה יקשר בין הדיווחים של ארבע הקבוצות, כך שלבסוף תיווצר תמונה שלמה. ההיבטים שמוצע לעסוק בהם: א) הסיפור והרקע ההיסטורי; ב) מנהגים; ג) רעיונות; ד) ההתייחסות לתקופות אחרות, בעיקר לעת החדשה.

כדי לסייע בשיחזור, לאחר הצפייה, המורה ישרטט טבלה מסוג זה (גם אם הסרט לא מספק את כל המ'שכחות', אפשר להשלים אותן בעזרת 'ידע העולם' של התלמידים):

הסיפור	רעיונות	הקבלות לעת החדשה
חשש האישה הפכה ביחור בארץ		תחרות 'מלכת האיפי' הראשונה
סקר העמדת אסתר ומרכיבי	טיני חסם התנאי ל'סקר' - כדי לא להתבלט	שמת בחיסה
הנימק להסכדת היהודים	אדיאולוגיית ההסכדה	קריקטורות, המנות אנטישמיות - מה הן מביעות?

משחקי פורים

השמת של דמויות הקשורות בפורים התערבבו: מצא/מצאי את הסדר הנכון:

תאסר (אסתר), כד מרי (מרכי), חש אושרי (אחשוורוש), חס הד (הדסה), נהם (המן), יתוש